

Rapport

Deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties - GKv

Commissie Meldpunt Seksueel Misbruik - NGK

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Goes 2020 en
Landelijke Vergadering Zeewolde 2019

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Opdracht GS Meppel 2017	3
2 Verslag van de werkzaamheden	4
2.1 Samenvoeging en opdrachten	4
2.2 Samenwerkingsverband	5
2.3 Meldpunt	6
2.4 Opdracht Commissie NGK inzake machtsmisbruik	7
2.5 Diversen	7
3 Resultaten	8
3.1 Enquête	8
3.2 Preventie	9
3.3 Slachtoffer- en daderbeleid	9
4 Voorstel besluiten	10
5 Voorstel nieuwe opdracht	10
6 Financiën	10
Bijlagen	11
Bijlage 1 Voorgestelde besluiten	11
Bijlage 2 Samenstelling	12
Bijlage 3 Begroting	13
Bijlage 4 Inventarisatie machtsmisbruik	14

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Samenvatting

Als deputaten en commissie werken wij aan een gevoelig onderwerp in de kerken: de kerk als veilige plaats. De kerken menen immers dat veiligheid geborgd moet zijn. In Christus' kerk is geen ruimte voor seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik.

Deze overtuiging, die ingegeven wordt door de liefde van Jezus Christus, motiveert om op het gevoelige en ingewikkelde terrein van seksueel misbruik te werken. Het voorkómen van zondig en verkeerd gedrag in kerkelijke relaties krijgt in een preventieve aanpak steeds meer aandacht.

Zowel het deputaatschap als de commissie maakte een doorstart. De voortrekkers zijn na jaren gestopt, er is veel gerealiseerd aan protocollen en structuren. Nieuwe mensen hebben plaats genomen in het deputaatschap en de commissie. Wat is opgebouwd wordt voortgezet en uitgebouwd, nieuwe uitdagingen en vragen komen op.

Eén daarvan is de bezinning op de plek van slachtoffers in de gemeente. De dissertatie van Christiane van den Berg-Seiffert¹ laat zien hoe slachtoffers van seksueel misbruik in een pastorale relatie aan de zijlijn staan gedurende de behandeling van 'de zaak'. Vaak verdwijnen zij via de achterdeur uit de kerk. Dit vraagt om een goede bezinning op het beleid van kerkenraden rond slachtoffers en daders.

De bezinning op dit onderwerp vindt plaats binnen het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties (SSMKR). In deze samenwerking komen veel inhoudelijke en praktische lijnen van ons werk samen.

Binnen dit verband is de enquête, die door de commissie NGK is opgesteld, voor besproken. De enquête is in de NGK, GKv en CGK uitgezet. Eén van de mooie cijfers was dat in de NGK en de GKv ongeveer 85% van de gemeenten een Interne Vertrouwenspersoon (ivp) heeft aangesteld.

1 Opdracht GS Meppel 2017

De GS Meppel 2017 gaf deputaten deze opdracht mee:

“Besluit 2:

opnieuw deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties te benoemen met de volgende opdracht:

- a. beleid te ontwikkelen op het gebied van seksueel misbruik in kerkelijke relaties;
- b. de regelingen rond de klachtenafhandeling te onderhouden;
- c. binnen het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in kerkelijke relaties het Meldpunt seksueel misbruik aan te sturen en te zorgen voor een behandeling van klachten inzake seksueel misbruik overeenkomstig de vastgestelde regelingen.

Besluit 3:

- a. goedkeuring te verlenen aan de besturingsstructuur opvang, afhandeling en preventie seksueel misbruik, zoals verwoord in Materiaal, p. 23-26;
- b. mandaat te verlenen aan deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties om binnen het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties verplichtingen aan te gaan die dienend zijn aan het werk, mits deze passen binnen de kerkorde, de kerkelijke besluiten en de financiële ruimte die door de generale synode zijn vastgesteld.”

¹ Christiane van den Berg-Seiffert, Ik sta er buiten – maar ik sta wel te kijken, De relationele dynamiek in geloofsgemeenschappen na seksuele grensoverschrijding in een pastorale relatie vanuit het perspectief van de primaire slachtoffers, Zoetermeer, 2015.

De LV Nunspeet 2016 gaf de commissie deze opdracht mee:

1. “1. Het ontwikkelen van beleid, het onderhouden van reglementen rond de klachtafhandeling, en het doen functioneren, faciliteren en bewaken van de kwaliteit van het gemeenschappelijk Meldpunt Seksueel Misbruik in Kerkelijke relaties.
2. Gezamenlijk met vertegenwoordigers van CGK en GKv behandelen van klachten inzake seksueel misbruik in kerkelijke relaties overeenkomstig de vastgestelde regelingen.
3. Conform de statuten van de stichting blijven participeren in het bestuur van het Meldpunt seksueel misbruik.
4. Binnen het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties het aangaan van verplichtingen die dienend zijn aan het werk, zolang dat blijft voldoen aan de letter en geest van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven, aan onderhavige opdracht en de financiële ruimte zoals die door de LV wordt geboden.
5. Het met de kerken inventariseren van de mate waarin er sprake is van een bewustzijn en kennisniveau betreffende preventie van seksueel misbruik. Op basis van deze inventarisatie het gesprek aangaan, en het ondersteunen, stimuleren en toerusten van gemeenten om een veilige plaats te zijn.
6. Van deze werkzaamheden verslag uit te brengen aan de kerken met het oog op de volgende Landelijke Vergadering.
7. In geval van opheffing van de Commissie het papieren en digitale archief van de Commissie over te dragen aan het Landelijk Archief NGK, een en ander na overleg met de Landelijk Archivaris, waarbij de kosten voor het toegankelijk maken ten laste komen van de (liquidatie)rekening van de Commissie”

2 Verslag van de werkzaamheden

2.1 Samenvoeging en opdrachten

Deputaten en commissie ontmoetten elkaar al vanuit het samenwerkingsverband. Sinds juni 2018 vergaderen we ook samen. Doordat onze opdrachten vrijwel samenvallen, was het niet moeilijk om in korte tijd uit te groeien tot een (bijna) volledige samenvoeging.

Graag zouden wij na de GS/LV 2020 één commissie vormen met één opdracht.

Binnen de samenwerkingsstructuur heeft deze samenvoeging vooralsnog geen gevolgen. Als GKv en NGK vaardigen we deputaten/commissieleden af naar deze vergaderingen. Want dit samenwerkingsverband is er één van kerken. Wanneer de beide kerkverbanden formeel één zijn, dienen structuur en afvaardiging van het samenwerkingsverband wel gewijzigd te worden. Dat zal richting de GS/LV 2023 onze aandacht moeten hebben.

Binnen het samenwerkingsverband geven deputaten en commissie invulling aan hun taken rond het ontwikkelen van beleid en het onderhouden van de regelingen van de klachtenafhandeling. Ook vindt hier, volgens afspraak in de besturingsstructuur, de aansturing van het Meldpunt plaats. In dit geheel nemen wij onze plaats actief in. Zo bezoeken wij de vergaderingen die drie keer per jaar plaats vinden en is ds. Timmermans voorzitter geworden van het samenwerkingsverband.

In het vervolg van dit rapport gaan wij in op enkele beleidsthema's.

De NGK-commissie heeft de opdracht ontvangen om na te gaan in hoeverre de kerken zich bewust zijn van de zaken rond seksueel misbruik in kerkelijke relaties en met name preventie. Vandaar dat zij een enquête heeft opgesteld, waar GKv en CGK bij zijn aangehaakt. Zie par. 3.1.

Daarnaast is door de LV gevraagd een inventarisatie te doen rond machtsmisbruik. In de enquête stonden hier vragen over. Zie par. 2.4.

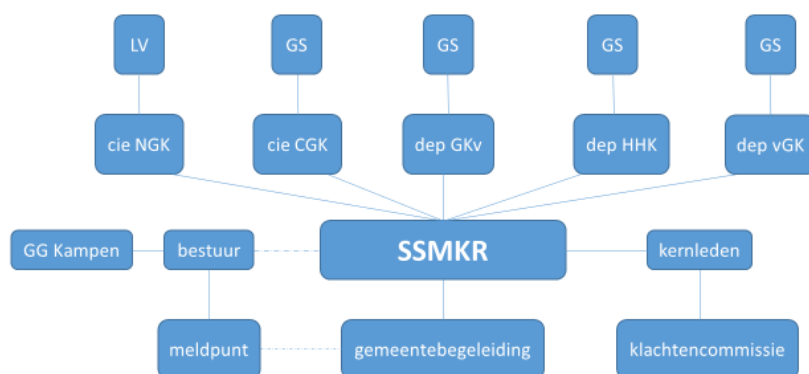
Het blijkt dat de formuleringen van de opdrachten van zowel de GS als de LV niet helemaal adequaat zijn. De formuleringen veronderstellen een afhankelijkheidsrelatie tussen het Meldpunt en het samenwerkingsverband (“aan te sturen”, “doen functioneren”). Het Meldpunt is een zelfstandige stichting en hecht daar veel waarde aan. Dit om een onafhankelijke positie te kunnen innemen en zo ruimte te hebben om misbruik aan de kaak te stellen. Bij de formulering van de nieuwe opdracht dient dit verwerkt te worden.

Ook opdracht 3 van de LV is niet helemaal correct geformuleerd. Leden van de commissie kunnen niet participeren in het bestuur van het Meldpunt. Wel is er uit elke kerkgemeenschap een afgevaardigde lid van het bestuur. In de NGK is diegene toevoerder in de commissie.

2.2 Samenwerkingsverband

Deputaten en commissie nemen deel aan het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in de Kerken. Hierin zijn, naast de NGK en de GKv, de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Hersteld Hervormde Kerk en de voortgezette Gereformeerde Kerken vertegenwoordigd. In dit verband vindt de ontmoeting en het overleg plaats met het bestuur en de medewerkers van het Meldpunt. Hier komen veel lijnen samen rond bezinning, beleid en praktijk van ons bezig-zijn.

De Gereformeerde Gemeente van Kampen is op een bijzondere manier verbonden aan ons verbonden: niet via het samenwerkingsverband, maar wel aan het Meldpunt. Zie bij par. 2.3. Zie het organogram.

organogram SSMKR

Het samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor de vastgestelde regelingen, protocollen en procedures. Eén punt heeft specifieke aandacht gehad: de rehabilitatie van vermeende daders. In ‘het Protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met (seksueel) misbruik in pastorale en gezagsrelaties’ stond hierover niets. Een tekst is hiervoor in voorbereiding. De reden om dit op te pakken was een vraag uit de praktijk.

In de afgelopen verslagperiode moest de klachtencommissie vier klachten behandelen. Eén klacht is ook voor de beroepscommissie geweest. Dit betekende veel werk in korte tijd. Het is niet duidelijk of er een oorzaak is voor deze ongebruikelijke opeenstapeling. Dit confronteerde de klachten- en beroepscommissie wel met de noodzaak van uitbreiding met beschikbare mensen, met name juristen. Binnen de aangesloten kerkverbanden wordt gezocht naar gekwalificeerde mensen.

Na één van de uitspraken zijn de leden van de behandelcommissie geconfronteerd met een advocaat die hen als commissie en persoonlijk aansprakelijk stelt. Dat roept de vraag op of er in zo'n situatie ondersteuning beschikbaar is vanuit het kerkverband. Te denken is aan juridische bijstand en dekking van de kosten. Deze vraag is uitgezet bij respectievelijk DAO (voor de GKv) en de scriba van het

moderamen van de LV (voor de NGK). Mogelijk moet hiervoor binnen het kerkverband het een en ander geregeld worden.

Een ander punt is dat de klachten- en beroepscommissie werken onder eigenaarschap van de kerk (kerkgenootschap) waar de klacht speelt. De kerken dienen hun zaken rond de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) goed op orde te hebben. Hierover zijn vragen uitgezet binnen de verschillende kerkverbanden en er wordt juridisch advies ingewonnen.

Inmiddels zijn zes mensen als gemeentebegeleiders beschikbaar. De aanduiding 'gemeentebegeleider' is niet helemaal adequaat. Hun taak is kerkenraden (en regiegroepen) te adviseren bij een situatie van seksueel misbruik in de kerken. Een gemeentebegeleider is met name in de beginfase actief, wanneer een zaak bekend wordt en het belangrijk is in korte tijd de goede stappen te zetten.

De groep van gemeentebegeleiders doet aan intervisie. En nu de pool is uitgebreid, vraagt dit om formalisering en verantwoording binnen het samenwerkingsverband.

Om het jaar wordt er, roulerend door de deelnemende kerkgenootschappen, een miniconferentie georganiseerd. Hiervoor worden de betrokkenen uit het netwerk van het samenwerkingsverband uitgenodigd (medewerkers Meldpunt, leden klachten- en beroepscommissie, gemeentebegeleiders, deputaten en commissieleden). Doel van de conferentie is gericht op de doordinking van actuele vragen en het ontmoeten van elkaar.

2.3 Meldpunt

Naast de ontmoetingen in het samenwerkingsverband met het bestuur en de medewerkers van het Meldpunt, zijn er allerlei tussentijdse contacten. Zo is Ineke van Dongen voor overleg op een vergadering van deputaten en commissie geweest. Ook zijn de resultaten van de enquête samen besproken.

Graag vermelden wij de opmerking van het bestuur dat er grote waardering is voor medewerkers van het Meldpunt.

Op de site van het Meldpunt zijn de jaarverslagen over 2017 en 2018 te vinden, waar we graag naar verwijzen. <https://meldpuntmisbruik.nl/het-meldpunt/jaarverslag/>

Het aantal meldingen en adviesvragen is in 2018 gedaald ten opzichte van 2017. In 2018 zijn elf meldingen gedaan van misbruik waarbij een kerkelijke functionaris betrokken was.

Het aantal bij het Meldpunt geregistreerde vertrouwenspersonen is in 2018 met 35% toegenomen, van 468 naar 639. Er is in 2018 elfmaal een training gegeven aan in totaal 115 vertrouwenspersonen.

In samenwerking met drie andere kerkelijke meldpunten voor misbruik en grensoverschrijdend gedrag is begin 2019 de interkerkelijke website www.eenveiligekerkerk.nl gelanceerd. Belangrijk in het kader van preventie is het vernieuwde Stappenplan 'Een veilige kerk'.

Voor de NGK en de GKv blijft de website van het Meldpunt (www.meldpuntmisbruik.nl) een goed toegankelijke en informatieve plek waar veel informatie te vinden is.

De Gereformeerde Gemeente van Kampen heeft gevraagd toe te mogen treden tot het Meldpunt. De kerkenraad van deze gemeente wil hiermee de drempel om een melding te doen voor eventuele klachten verlagen. Dit is de enige gemeente uit dit kerkverband die deze positie als niet volwaardig lid heeft. Er loopt een proefperiode om te bekijken of dit werkt.

2.4 Opdracht Commissie NGK inzake machtsmisbruik

De LV 2016 heeft het volgende besluit genomen:

Dat er voor leden van de kerk een begaanbare weg behoort te zijn om te klagen over machtsmisbruik.

Grond: Machtsmisbruik kan evenzeer als seksueel misbruik fnuikende gevolgen hebben, en de twee zijn vaak verwant. Niet duidelijk is waar men in voorkomende gevallen terecht kan. Preventie en behandeling van klachten worden bij voorkeur samen met de zusterkerken georganiseerd; laat de commissie onderzoeken en adviseren.

De commissie heeft onderzocht op welke wijze er sprake is van machtsmisbruik binnen de NGK middels het afnemen van een enquête onder de kerken. Een aantal gemeenten geven aan dat er vragen leven rondom het thema machtsmisbruik. Het staat op de agenda van de kerkenraad, men denkt erover na met een commissie en/of ziet graag dat er meer aandacht komt voor het onderwerp. Men verwacht dat het mogelijk verborgen wel aanwezig is en hoopt dat door openheid dit aan het licht komt. Meer dan een derde van de gemeenten geven aan niet te weten in welke mate dit onderwerp leeft. In de afgelopen drie jaren heeft in zeven gemeenten het thema machtsmisbruik gespeeld. Het belang van het bevorderen van bewustzijn en openheid over machtsmisbruik wordt hier duidelijk.

De wijze waarop er omgegaan wordt met het thema machtsmisbruik duidt op handelingsverlegenheid onder de gemeenten: 'contact opnemen met de kerkenraad', 'kerkenraad inlichten' of 'het meldpunt bellen' worden herhaaldelijk genoemd als eerste actiepoint bij hoe te handelen als er sprake is van machtsmisbruik. De commissie heeft onderzocht op welke wijze andere kerken en meldpunten omgaan met machtsmisbruik en aanbevelingen hoe invulling te geven aan preventie, zie Bijlage 4, Inventarisatie machtsmisbruik.

De commissie zou graag het thema machtsmisbruik onder de aandacht brengen van de samenwerkende kerken om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om gezamenlijk te werken aan bewustzijn, preventie en een adequate aanpak van signalen en meldingen rondom het thema machtsmisbruik. Zie ook par. 2.5 onder Praktijkcentrum. Wij gaan graag hierover het gesprek aan met de GS/LV om na te gaan wat een goede stap kan zijn.

2.5 Diversen

2.5.1 Praktijkcentrum

Deputaten hebben, samen met Ineke van Dongen, overleg gehad met het Praktijkcentrum (PC). Gemeld is door deputaten dat de resultaten van de enquête voor wat betreft de GKv niet veel duidelijkheid geven op het thema machtsmisbruik. Een heel enkele keer komt hierover bij het Meldpunt een klacht binnen. Het PC herkent het thema vanuit de praktijk en kaart het intern aan om dit eventueel op te pakken.

Wanneer een gemeente geconfronteerd wordt met zaken rond seksueel misbruik of seksueel grensoverschrijdend gedrag, wordt vaak een gemeentebegeleider ingezet, die bekend is bij het Meldpunt. Het PC komt in een latere fase in beeld bij de begeleiding van kerkenraad en gemeente. Onbedoeld ontstaat soms een hiaat in de beide vormen van begeleiding en het is wenselijk dit beter af te stemmen. Dit zal besproken worden met de gemeentebegeleiders en onderzocht wordt hoe de afstemming kan worden verbeterd.

In dit overleg is afstemming gezocht over zaken als Verklaring omtrent het Gedrag (VOG) en gedrags- en beroepscode. Ook met de bedoeling om geen zaken dubbel te doen. Zo is er geen vastgestelde gedragscode voor ambtsdragers. Het Meldpunt ziet de waarde als het PC hierin gaat meedenken. Het PC gaat dit intern bespreken.

2.5.2 Conferentie Raad van Kerken

Op 24 mei 2019 hebben deputaten en commissie de conferentie bijgewoond die vanuit de Raad van Kerken werd belegd. Deze conferentie vloeide voort uit de ondertekening van de verklaring 'de kerk: een veilige plek', die in 2014 mee door NGK en GKv is ondertekend. Vanuit diverse kerkgenootschappen, waaronder de Rooms Katholieke Kerk, werd gedeeld wat er sindsdien aan beleid is ontwikkeld. Een belangrijke leerpunt is dat de cultuur die er in een gemeente heerst als het gaat om het omgaan met elkaar van grote invloed is op de mogelijkheid om te werken aan veiligheid in de gemeente. Het kan nodig zijn om nadrukkelijk de manier van onderlinge omgang in de gemeente te bespreken.

3 Resultaten

3.1 Enquête

Als uitwerking van hun opdracht heeft de NGK-commissie een enquête opgesteld, waar de CGK en GKv bij zijn aangehaakt. De resultaten hebben veel informatie opgeleverd die is besproken binnen commissie/deputaten en binnen het samenwerkingsverband.

Ter voorbereiding op de enquête heeft de commissie alle regio's bezocht om te informeren over het doel van de enquête. Dit heeft vermoedelijk ook bijgedragen aan de hoge respons (ongeveer 85% van de gemeenten heeft gereageerd). Er werd door de commissie een grote betrokkenheid ervaren. De GKv-deputaten hebben de classes niet bezocht, maar de enquête aan de kerken toegestuurd. Er is door ruim de helft van de gemeenten gereageerd. Een mooie respons!

We doen een greep uit de bevindingen. Er is veel waardering voor het Meldpunt. Ongeveer 85% van de NGK- en GKv-gemeenten heeft een vertrouwenspersoon. Het overgrote deel van de interne vertrouwenspersonen heeft een vorm van toerusting gehad, met name die van het Meldpunt. Vertrouwenspersonen worden aan de gemeente voorgesteld via bv. het kerkblad. Maar hier is nog wel winst te behalen. Ons advies is de vertrouwenspersoon een gezicht te geven, stel hen bv. voor in een kerkdienst.

Merkwaardig genoeg heeft ongeveer de helft van de gemeenten geen flyers of posters in het kerkgebouw, terwijl dit bij het Meldpunt voor handen is. Het is een eenvoudig middel om te gebruiken. Er is behoefte aan snel toegankelijke en goed te verwerken informatie, alsmede aan voorlichtings- en lesmateriaal.

Kleinere kerken worstelen met de aanstelling van vertrouwenspersonen. Is er iemand beschikbaar? Kan die onafhankelijk zijn? Is er samenwerking met andere gemeenten mogelijk?

De resultaten van de enquête zullen doorwerken in de toerusting- en communicatieactiviteiten van het Meldpunt. Via het Meldpunt zijn concrete tips en aanbevelingen gedeeld met het netwerk van vertrouwenspersonen.

Wij hebben aan zowel de vertrouwenspersonen als de kerkenraden onze dankbaarheid verwoord voor de respons op de enquête en de betrokkenheid die daarmee getoond wordt bij het werken aan een veilige gemeente.

Naar aanleiding van de enquête overwegen deputaten en commissie of het een tijdelijke taak kan zijn om kleinere gemeenten te helpen bij het vinden en aanstellen van vertrouwenspersonen. Dat vraagt om maatwerk, waarbij de komende samenvoeging van de beide kerkverbanden mogelijk kansen biedt. Op verzoek zouden wij kerkenraden van kleinere gemeenten kunnen adviseren en helpen.

Wij hebben hiervoor geen concrete verzoeken gehad, maar vanuit de enquête zien we wel dat kleinere gemeenten hulp nodig lijken te hebben.

Mocht hier een tijdelijke taak uit voortkomen, dan ligt het voor de hand dat de betreffende kerken de (reis-)kosten hiervoor dragen.

3.2 Preventie

Vertrouwenspersonen zijn allereerst aangesteld om een luisterend oor te bieden aan iemand die zich onveilig voelt in een kerkelijke relatie of die vormen van misbruik in de kerk meemaakt. De ivp adviseert en begeleidt de klager. De laatste jaren ontwikkelt zich steeds meer een tweede taakveld voor de ivp: het voorkomen van seksueel misbruik. Preventie vraagt in toenemende aandacht en neemt in belang toe. Het Meldpunt traint vertrouwenspersonen en rust hen toe tijdens de jaarlijkse toerustingsdag. In deze toerusting van het Meldpunt krijgt preventie grote aandacht, met name via het Stappenplan veilige kerk.

Voor de éne vertrouwenspersoon is deze tweede taak heel natuurlijk, anderen zijn er meer mee verlegen. Dat vraagt om afstemming tussen vertrouwenspersonen. Dat kan gemakkelijker in gemeenten waar twee vertrouwenspersonen zijn aangesteld of waar zij in een platform samen werken. Preventie is voor deputaten en commissie een thema dat steeds meer aandacht krijgt en waar we meer visie op willen ontwikkelen.

Deputaten en commissie denken in het samenwerkingsverband hierover mee. Vooral praktische zaken krijgen de aandacht. Te denken is aan beroeps- en gedragscodes, alsmede de Verklaring omtrent Gedrag (VOG). Wij denken dat deze helpen in het bouwen aan een veilige kerk.

Over de gratis VOG voor vrijwilligers die werken met mensen in een kwetsbare positie (kinderen, gehandicapten, pastorale contacten) zal gecommuniceerd worden met de kerken. Dat heeft best wat voeten in de aarde gehad vanwege de onduidelijkheid hoe en waar en voor hoeveel vrijwilligers een gratis VOG kan worden aangevraagd. Wij zijn van mening dat de VOG een belangrijk onderdeel is van het preventiebeleid en dat kerken er zorg voor dienen te dragen dat zowel de vrijwilligers als de beroepskrachten een VOG hebben. Wij erkennen dat de VOG geen garantie is om wangedrag te voorkomen, integendeel, maar het is een eenvoudige onderdeel van het preventiebeleid dat in de samenleving geaccepteerd is. De wereldlijke rechter kan in voorkomende gevallen de kerken op dit punt toetsen.

3.3 Slachtoffer- en daderbeleid

De dissertatie van Christiane van den Berg ([zie noot 1](#)) heeft de bezinning over de plek van slachtoffers en daders in de gemeente een sterke impuls gegeven. Het verdrietige feit doet zich voor dat veel slachtoffers uiteindelijk de kerk verlaten. Dat kan niet de bedoeling zijn! Het Meldpunt geeft aan dat slachtoffers meer ruimte vragen om in de kerk te kunnen blijven.

Dat klinkt logisch, maar in de praktijk eist de dader van het grensoverschrijdend gedrag veel aandacht van de kerkenraad en de gemeente op. De intense vragen hierover, bv. over schuld, genade en vergeving, alsmede de plek die dader in de gemeente wel of niet krijgt, maken dat het slachtoffer aan de zijlijn kan komen te staan. Vaak met gevolg dat degene die het misbruik heeft ondergaan via de achterdeur verdwijnt.

Binnen het samenwerkingsverband is de overtuiging ontstaan dat kerkenraden in het beleid dat zij voeren het slachtoffer voorop dienen te plaatsen. Vandaar: slachtoffer- en daderbeleid. Het is onontkoombaar om die in het uitzetten van het beleid op elkaar te betrekken. Want waar de dader in de gemeente ruimte krijgt, is het slachtoffer die ruimte kwijt. Dat geldt overigens niet alleen in een situatie van misbruik in een kerkelijke relatie, maar bij alle intermenselijke relaties waar grensoverschrijdend gedrag of misbruik aan de orde is.

Het is de bedoeling dat de bezinning die nu intern in het samenwerkingsverband hierover plaats vindt, op niet al te lange termijn met de kerken en de kerkenraden gedeeld wordt.

Ten dienste van die bezinning vond er in 2018 een miniconferentie plaats, waarbij met name de juridische insteek werd belicht. Het voornemen is om in 2020 hier een vervolg aan te geven waarbij de Bijbels-theologische inbreng een grotere plek zal krijgen. Want God laat zich kennen als de Barmhartige wiens hart uit gaat naar degene die slachtoffer is van macht en geweld.

4 Voorstel besluiten

Uit de inhoud van ons rapport blijkt wel dat de kerken actief bezig dienen te blijven op het gebied van veiligheid en seksueel misbruik. Binnen het Samenwerkingsverband dienen wij onze plek in te nemen en mee verantwoordelijkheid te dragen. Hierbij denken wij vooral aan het belangrijke werk van de medewerkers van het Meldpunt en de inzet van de Klachten- en Beroepscommissie. Maar ook het werk van de Gemeentebegeleiders draagt hier aan bij.

Er is een groeiend besef om te werken aan preventie en de kerken hierbij de motiveren en te helpen. De vragen rond slachtoffer- en daderbeleid vragen om doordinking en uitwerking. Wij stellen daarom voor om met name rond deze punten inhoudelijk-beleidsmatig verder te werken. Zie Bijlage 1 voor de voorgestelde besluiten.

5 Voorstel nieuwe opdracht

In par. 3.1 is beschreven dat kleinere gemeenten worstelen met de aanstelling van vertrouwenspersonen. Deputaten en commissie menen dat wij deze kleinere gemeenten kunnen helpen, bv. door te adviseren en mee te werken aan het opzetten van samenwerking van kleinere gemeenten bij de aanstelling van vertrouwenspersonen. De eenwording van GKv en NGK geeft hiervoor mogelijk kansen, waarbij wij eventueel gemeenten van andere kerkgenootschappen kunnen betrekken.

Wij stellen ons voor dat wij dit aan de kleinere kerken aanbieden in de periode 2020-2026. Wij komen alleen in actie wanneer wij hierom gevraagd worden. De reiskosten zijn voor rekening van de vragende kerk(en). Er zal geen bedrag hiervoor in de begroting worden opgenomen. Zie Bijlage 1 voor de tekst van deze nieuwe, tijdelijke opdracht.

Soms is er een vertrouwenspersoon in de classis. Op basis van de inbreng van het Meldpunt is dit geen vorm die wij willen stimuleren. Er zijn nl. nauwelijks contacten tussen classisvertrouwenspersonen en het Meldpunt. Dat roept de vraag op of deze vorm van vertrouwenspersonen werkt. Een punt dat wij overigens niet hebben onderzocht. Wel menen wij dat een vertrouwenspersoon voor de gemeenteleden een gezicht moet hebben en het is de vraag of dat bij een classisvertrouwenspersoon kan. Ook zal de classisvertrouwenspersoon minder mogelijkheden hebben voor preventieve activiteiten in de gemeenten.

6 Financiën

Het werk van het Meldpunt heeft zich in de afgelopen jaren sterk ontwikkeld, hetgeen heeft geleid tot erg goede, structurele en zichtbare resultaten (toetreding andere kerkgenootschappen, kwaliteit van werk, preventie, etc.). Door de sterke sturing op kostenreductie vanuit het bestuur zijn de financiële reserves toegenomen tot € 32.000. Dit dient te worden gehandhaafd om de omvang en kwaliteit van het werk te kunnen borgen. Wij zien daarom ten aanzien van de gelden voor het Meldpunt geen mogelijkheid om een reductie door te voeren, zoals vanuit de Regiegroep GKv-NGK was gevraagd. In Bijlage 3 is het financieel overzicht van het Meldpunt opgenomen betreffende de jaren 2015-2018. Wij verwachten voor de komende jaren geen ingrijpende veranderingen voor wat betreft de kosten. Wij beschikken nog niet over de precieze cijfers.

Zowel de commissie als het deputaatschap zijn in de verslagperiode binnen het verleende budget gebleven.

Op verzoek van de regiegroep NGK-GKv zijn we gekomen tot een gezamenlijke begroting voor ons deputaatschap/commissie. Daarbij hebben we kritisch gekeken naar onze begrotingen en het totale

budget teruggebracht naar een bedrag van € 4.750 per jaar. Dat betekent een besparing van ruim 20%. De gezamenlijke begroting per jaar voor de periode 2021-2023 ziet er als volgt uit:

Cursus deskundigheidsbevordering KC/BC	€ 2.500
Reis- en vergaderkosten leden commissie/deputaatschap	€ 1.750
Overige kosten (incl. organiseren miniconferentie)	€ 500
	=====
Totaal	€ 4.750

We hebben met name gesneden ten aanzien van de deskundigheidsbevordering KC/BC, niet omdat wij die toerusting niet van belang achten, maar gebaseerd op de cijfers tot nu toe. Daarbij houden we ook rekening met het feit dat inmiddels meerdere kerkverbanden participeren in het samenwerkingsverband dat verantwoordelijk is voor de aansturing van KC/BC.

Bijlagen

Bijlage 1 Voorgestelde besluiten

Materiaal:

Rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties en Commissie Meldpunt Seksueel Misbruik

Besluit 1:

deputaten en Commissie decharge te verlenen.

Besluit 2:

deputaten en Commissie samen te voegen tot de Commissie Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties.

Grond

Deputaten en Commissie kunnen in gezamenlijkheid werken aan dezelfde opdrachten.

Besluit 3:

de nieuwe Commissie als opdrachten te geven:

- a. Binnen het Samenwerkingsverband SMKR:
 - 1 de medewerkers en het bestuur van het Meldpunt te faciliteren, zodat zij hun werk in de kerken optimaal kunnen uitvoeren; het bewaken van de kwaliteit en het goede functioneren van het Meldpunt;
 - 2 te zorgen voor een behandeling van klachten inzake seksueel misbruik volgens de vastgestelde regelingen;
 - 3 te zorgen dat er gemeentebegeleiders zijn die kerkenraden en gemeenten adviseren in een situatie van misbruik in een kerkelijke relatie;
 - 4 invulling te geven aan het werk binnen het Samenwerkingsverband dat dienend is, mits deze passen binnen de kerkorde, het akkoord van kerkelijk samenleven, de besluiten binnen de GKv en de NGK en de financiële ruimte die door de gezamenlijke vergadering van GS en LV 2020 is vastgesteld;
 - 5 de komende samenvoeging van GKv en NGK voor te bereiden en zo nodig op de GS/LV 2023 met een voorstel te komen over de formele gevolgen van de samenvoeging;
- b. Beleid te ontwikkelen ten dienste van de veiligheid in de kerken, gezien vanuit het gezichtspunt van seksueel misbruik in kerkelijke relaties, in afstemming met het Samenwerkingsverband, waarbij vooral te denken is aan preventie en slachtoffer- en daderbeleid.

Besluit 4:

- a. de nieuwe commissie gedurende de periode 2021-2023 een budget toe te kennen van € 4.750 per jaar;
- b. de financiële bijdrage voor het Meldpunt gedurende de periode 2021-2023 vast te stellen op € (?)per jaar.

Besluit 5:

de nieuwe commissie als opdracht mee te geven voor de periode 2020-2026 aan kleinere kerken aan te bieden te adviseren en eventueel mee te werken aan de aanstelling van vertrouwenspersonen, waarbij de kosten van de commissie voor rekening komen van de vragende kerk(en).

Grond:

Uit de gehouden enquête blijkt dat kleinere kerken worstelen met het aanstellen van vertrouwenspersonen. De eenwording van GKv en NGK geeft mogelijk kansen om kleinere kerken te helpen. Het grote belang van vertrouwenspersonen is deze inspanning waard.

Bijlage 2 Samenstelling deputaatschap/commissie

Deputaten GKv:

Mw. I. de Jong-de Haan	Zwolle	2026
Ds. J.E. Kramer, secretaris	Assen	2023
Mw. C.G. Marsman	Nijmegen	gestopt
Ds. G. Timmermans, voorzitter	Spijkerboor	2023

Commissie NGK:

Mw. W. Kruyswijk-van Herk, voorzitter	Apeldoorn	febr. 2024
Ds. F.E. Schneider	Breukelen	febr. 2026
Dhr. W. Vrijmoeth, toehoorder	Zoetermeer	febr. 2021

De beide voorzitters zijn ook verantwoordelijk voor de financiën.

Mw. Marsman is om gezondheidsredenen gestopt. Gezien de groeiende samenwerking met de NGK-commissie is er geen vervangster gezocht.

Dhr. Vrijmoeth is teruggetreden uit het bestuur van het Meldpunt en kon om die reden weer toetreden als lid van de commissie.

Bijlage 3 Begroting

Financieel overzicht Meldpunt 2015-2018 in €

	2015	2016	2017	2018
Kosten	30.199	60.059,31	73.366	78.920
Inkomsten				
Bijdrage CGK	9.014	9.014	10.516	10.516
Bijdrage GKv	15.212	15.211	17.746	17.746
Bijdrage NGK	3.944	3.944	4.601	4.601
Bijdrage HHK	3.854	5.000	5.833	5.833
Bijdrage vGKN	254	326	285	380
Totaal bijdrage kerken	32.269			39.076
Andere inkomsten	12.330		1.000	
Legaat				12.285
Cursussen e.d.		13.360	33.385	41.495
Gift preventie		5.000		
Totaal Inkomsten	44.599	51.855	82.809,82	92.856
Resultaat	14.399	-8204,31	9.443,82	13.936
Banksaldo	17.313	9.108,74	18.552,56	32.488

Verleend budget 2018-2020

Commissie MSM

Jaarlijks:	Reis- en vergaderkosten deputaten	€ 350
	Organisatie conferentie/symposium	€ 350
	Overige kosten	€ 200
		=====
	Totaal	€ 900

Deputaatschap SMKR

Jaarlijks:	Cursus deskundigheidsbevordering KC/BC	€ 3.700
	Reis- en vergaderkosten deputaten	€ 1.300
	Overige kosten	€ 200
		=====
	Totaal	€ 5.200

Budgetvoorstel nieuwe commissie SMKR 2021-2023

Jaarlijks:	Cursus deskundigheidsbevordering KC/BC	€ 2.500
	Reis- en vergaderkosten leden commissie	€ 1.750
	Overige kosten (incl. organiseren miniconferentie)	€ 500
		=====
	Totaal	€ 4.750

Bijlage 4 Inventarisatie machtsmisbruik

Inleiding

Voor de inventarisatie is contact geweest met Meldpunt Seksueel Misbruik (I. van Dongen) en RK Meldpunt Grensoverschrijdend gedrag (J. Sanders). Daarnaast is er gekeken naar hoe binnen CGK en GKv omgegaan wordt met het onderwerp machtsmisbruik. Welke wegen zijn er als gemeentelid als je te maken krijgt met machtsmisbruik?

Definitiebepaling

Allereerst is van belang om vast te stellen wat valt onder machtsmisbruik. Wil je als kerk een veilige kerk zijn dan is er binnen de kerk geen ruimte voor seksueel grensoverschrijdend gedrag maar ook niet voor alle andere vormen van grensoverschrijdend gedrag. De Gedragscode Pastoraat (artikel 5, lid 2, Gedragscode Pastoraat R.K.) noemt als ernstig en/of strafbaar grensoverschrijdend gedrag: Psychisch grensoverschrijdend gedrag, fysiek grensoverschrijdend gedrag, seksueel grensoverschrijdend gedrag, verwaarlozing en/of onthouden van zorg, discriminatie, schending van rechten en of financiële en materiele uitbuiting. Wat opvalt is dat een aantal termen weinig concreet zijn. 'Schending van rechten' bijvoorbeeld. Wel is het van belang dat mocht er gekeken worden naar hoe om te gaan met machtsmisbruik, er een duidelijke definitiebepaling ligt van wat er precies onder wordt verstaan. Aanbeveling is om te kijken naar welke begripsbepalingen arbo-technisch zijn vastgesteld. Deze zijn meer concreet en geven mogelijk duidelijkheid aan alle partijen over wat wel en wat niet onder het thema machtsmisbruik valt.

Scope

Op dit moment valt machtsmisbruik niet onder de scope van het Meldpunt. Echter, men krijgt wel eens meldingen binnen waarin sprake lijkt te zijn van machtsmisbruik. Een gemeentelid dat wordt gesommeerd zich niet meer te mengen in de discussie, geen inspraak krijgt of monddood wordt gemaakt. Ongeveer 1-2 x per jaar komt zo'n melding binnen bij het Meldpunt. Op dit moment wordt er doorverwezen naar SGL. De Stichting Gedragscode Leidinggevend, die machtsmisbruik in hun doelstelling heeft opgenomen. Het R.K. Meldpunt heeft alle vormen van grensoverschrijdend gedrag opgenomen in hun scope. Ze hanteren daarbij dezelfde route als bij wanneer er klachten worden ingediend rondom seksueel misbruik. De klachtencommissie beoordeelt uiteindelijk of een klacht gegrond is of niet.

Wegen bij machtsmisbruik

Binnen de GKv is het voor elk gemeentelid mogelijk om een bezwaar in te dienen bij de kerkenraad. De kerkenraad neemt hierover een schriftelijke beslissing. Over hoe de kerkenraad moet handelen is niets geregeld in de Kerkorde. De kerkenraad is zelfstandig en de toets of de kerkenraad zorgvuldig heeft gehandeld kan plaats vinden door middel van een beroep op de kerkelijke rechter. Het kan zijn dat de verhouding tussen kerkenraad en een bezwaarde dusdanig is verstoord geraakt en dat het wederzijds vertrouwen zo is beschadigd dat de bezwarenprocedure niet het doel lijkt te dienen als waarvoor de Kerkorde haar in het leven heeft geroepen. In dat geval kan het van wijsheid getuigen wanneer de kerkenraad zich door een commissie laat adviseren over de afhandeling van het bezwaarschrift. De Kerkorde verplicht de kerkenraad hiertoe niet. (Model regeling voor de behandeling van bezwaarschriften)

Binnen de CGK is er de mogelijkheid om appel in te dienen bij grensoverschrijdend gedrag. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de integrale regeling voor de Appelprocedure. De kerkelijke vergadering beoordeelt of het appel ontvankelijk is. Ter voorbereiding van de behandeling van het appel kan een commissie worden ingesteld. Onduidelijk is of dit onderdeel is van de regeling of optioneel is. De kerkelijke vergadering stelt verweerder in de gelegenheid met een verweerschrift op het appel te reageren. Het verweerschrift wordt door de verweerder in afschrift naar de appellant gestuurd. De commissie doet alles wat nodig is ter voorbereiding op een adequate behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.

Wat opvalt aan de wijze waarop wordt omgegaan met machtsmisbruik binnen de CGK en GKv is dat er geen externe instantie is, waar een klacht kan worden ingediend.

Jaarverslagen van deputaten SMKR zijn te vinden op:

<https://www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/gs-2020/jaarrapporten-gs-2020/>